

FOCUS · Alentiment del comerç mundial: el paper del proteccionisme

El comerç internacional ha estat una font important de creixement econòmic en les últimes dècades, tant per als països emergents com per als avançats.¹ No obstant això, en els cinc últims anys, hem observat una desacceleració substancial de les taxes d'avanç. Diversos factors expliquen aquesta desacceleració, i un dels que genera més polèmica és l'augment del proteccionisme, en especial després de la victòria de Donald Trump i de les seves promeses d'imposar importants aranzels a les importacions xineses i mexicanes.²

El comerç va rebre un fort impuls durant els anys vuitanta i noranta. En aquest període, es va dur a terme la Ronda d'Uruguai, l'acord multilateral més ampli i reeixit de la història, que es va desenvolupar entre el 1986 i el 1994 i que va incloure 123 països, va versar sobre un extens ventall de sectors i va culminar amb la formació de l'Organització Mundial del Comerç (OMC) el 1995. També van destacar els acords de caràcter regional d'Europa (Acta Única Europea el 1986) i d'Amèrica del Nord (NAFTA el 1994) i l'ingrés de la Xina a l'OMC el 2001. No obstant això, de llavors ençà, els acords multilaterals per liberalitzar el comerç han estat gairebé inexistents.

A tot plegat s'ha afegit, en els últims anys, un augment de les polítiques comercials proteccionistes. La pertinença d'un gran nombre de països a l'OMC limita l'ús de les mesures més comunes, com l'augment dels aranzels o les restriccions a les importacions, de manera que ara molts governs han implementat mesures proteccionistes més difícils de detectar, com les ajudes al finançament empresarial. Així, segons les dades recollides per la Global Trade Alert (GTA), que té en compte aquestes mesures menys convencionals, el 2015, es van duplicar el nombre de noves mesures discriminatòries cap a les empreses estrangeres en relació amb el 2014, de 500 a 1.000, i tot fa pensar que la tendència a l'alça es va mantenir el 2016 (vegeu el primer gràfic). En la mateixa línia, i segons l'OMC, el nombre total de mesures proteccionistes vigents cap a la meitat del 2016 es va situar gairebé quatre vegades per damunt del registre del 2010, 1.263 en relació amb 324 (vegeu el segon gràfic).³

Malgrat l'augment evident del proteccionisme, sembla que el paper que ha jugat en la feble evolució del comerç

1. Vegeu Grossman, Gene M. i Elhanan Helpman (1990), «Trade, Innovation, and Growth», *American Economic Review*, 80.2: 86-91, per a la causalitat que s'estableix entre comerç internacional i creixement econòmic.

2. Vegeu el Focus «Alentiment del comerç mundial i inversió», en l'IM12/2016, en què es presenta la feblesa del component inversor com un element clau que explica l'alentiment dels fluxos comercials globals.

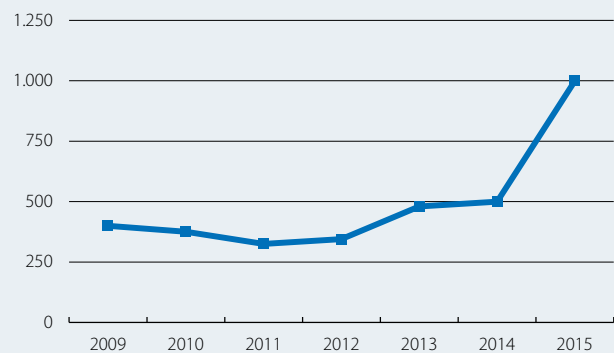
3. És rellevant esmentar la dificultat que planteja quantificar el nombre de mesures proteccionistes, ja que, per evitar l'escrutini de l'OMC, sovint són amagades sota el paraigua d'altres polítiques. Així, la sèrie que elabora la GTA difereix de manera substancial de l'elaborada per l'OMC, ja que la GTA intenta capturar aquestes mesures més opaques. En particular, la GTA estima que les mesures discriminatòries comptabilitzades per l'OMC subestimen la realitat en més del 50%. En aquest sentit, i malgrat que els dos gràfics del Focus mostren un augment del proteccionisme, el segon (que reflecteix l'stock) no es pot elaborar a partir del primer (que reflecteix els fluxos), ja que procedeixen de fonts diferents.

mundial ha estat, fins avui, limitat, ja que, segons la GTA, les mesures imposades han afectat menys del 2% dels fluxos comercials. L'FMI, en l'últim informe sobre perspectives globals, també comenta que el proteccionisme ha tingut un efecte reduït sobre la desacceleració comercial. De fet, el Fons analitza l'efecte del proteccionisme juntament amb l'alentiment del procés comercial liberalitzador, ja que, a la pràctica, els dos factors estan entrelaçats, conclou que aquest segon element tampoc ha estat clau en el canvi del patró comercial.

Des de l'OCDE, però, el missatge és una mica menys optimista. Atribueix als dos elements (moviment proteccionista i frenada del procés liberalitzador) el 25% de la desacceleració comercial dels cinc últims anys, però subratlla que el gros de l'efecte prové del menor ritme en el procés liberalitzador del comerç. De tota manera, si l'augment del proteccionisme continua, també acabarà llastant el comerç global.

Polítiques proteccionistes: noves mesures *

Nombre de noves mesures discriminatòries implementades a nivell mundial

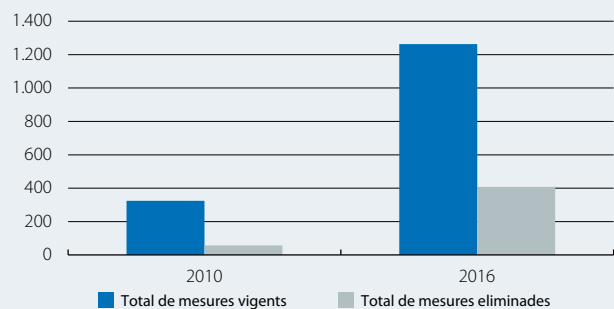

Nota: * Inclouen, entre altres mesures, aranzels, finançament privilegiat al comerç exterior, requisits de localització o ajudes públiques.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de la Global Trade Alert.

Polítiques proteccionistes: mesures vigents i eliminades *

Nombre de mesures

Nota: * Mesures proteccionistes comptabilitzades des del 2008 pels països del G20. D'aquestes mesures, es comptabilitzen les vigents fins avui i el total eliminat fins avui. Les dades corresponen a l'octubre de cada any. Vegeu la nota 3 del text per a més detalls sobre les diferències entre les mesures comptabilitzades per l'OMC i per la GTA.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OMC.